



ÖĞRETMEN ADAYLARININ ELEŞTİREL DÜŞÜNME EĞİLİMLERİ VE ÇATIŞMA YÖNETİMİ STİLLERİ

Doç. Dr. Türkan Argon
AİBÜ Eğitim Fakültesi Bolu, Türkiye
turkanargon@hotmail.com

Uzman Öğrt. Çiğdem Selvi
Kültür İÖO, Bolu, Türkiye
cem.selvi@hotmail.com

Abstract

The purpose of this study was to identify the relationship between the teacher candidates' inclinations for critical thinking and their conflict management styles. Working group of the study which utilized relational review model consisted of 95 teacher candidates attending AİBÜ College of Physical Education and Sports, Department of Teaching Physical Education during 2009-2010 educational year. California Critical Thinking Inclinations Scale and Survey of Conflict Management Styles were used as data collection tools in the study. Frequencies, percentages, arithmetic means, standard deviation and Pearson product-moment correlation coefficient were used in data analysis. It was determined at the end of the study that teacher candidates did not obtain critical thinking skills at the desired level and they preferred The Democratic Solution from among the conflict management styles. A medium level, positive and meaningful relationship was identified between the teacher candidates' inclinations for critical thinking and their conflict management styles.

Key Words: Critical thinking inclination, Conflict management style, Teacher candidate.

GİRİŞ

Eğitim sürecinden bireyleri içinde yaşadıkları toplumun normlarına, değerlerine ve kurumlarına uyum sağlaması yolunda toplumsallaştırması beklenirken, aynı zamanda onlara neyi, niçin ve nasıl öğrenmesi gerektiğini bilme, yeni bilgiler üretme, öğrendiği bilgileri yeni alanlara aktarabilme, eleştirme, sorgulama, sınırlamalara karşı gelme gibi bir takım özellikleri kazandırması da beklenmektedir. Nitekim 21. yüzyıl, esnek, kendi kendine öğrenme, olaylara geniş bir açıdan bakabilme, eleştirel düşünebilme ve yaratıcı problem çözme, sorunların üstesinden gelme gibi bir takım yeterliliklere sahip vatandaşlar gerektirmektedir (Kepenekçi, 2000). Türk Eğitim Sisteminde uygulamada olan eğitim programları incelendiğinde belirtilen becerilerin çoğunun kazanımlar boyutunda yer aldığı görülmektedir. Bununla birlikte eğitim sisteminin bu gerekliliği tam olarak yerine getiremediği, gelişimin ve değişimin beraberinde getirdiği nitelikli ve belirtilen özelliklere sahip insangücü ihtiyacını karşılayamadığı, bugün eğitim dünyasında sürekli tartışılan konulardan da biri olmaktan geri kalmamaktadır. Bilgi toplumu olma yolunda kaydedilen ilerlemelere rağmen bireylerin hala bilgiyi araştırmadan sorgulamadan kabul ettiği görülmesi bunun küçük bir örneğidir. Belirtilen özellikler, okul öncesi eğitimden yüksek öğretime kadar eğitimin her aşamasında bireylere kazandırılması gereken becerilerdir. Geleceğin eğitim kurumlarında çalışacak öğretmenlerin aldıkları hizmet öncesi eğitim sırasında bu becerileri kazanmaları gelecekte bu becerileri öğrencilere kazandırabilmelerinin ise önkoşuludur. Belirtilen gerekçeler doğrultusunda bu araştırmada öğrencilere kazandırılması öngörülen eleştirel düşünme eğilimi ve çatışma yönetim stilleri üzerinde durulacaktır.

Eleştirel düşünme, bilgiye dayalı bir akıl yürütme sürecidir. Eleştirel düşünen kişi, niçin ve nasıl düşündüğünün farkında olduğu gibi başka insanların düşünme süreçlerini de göz önünde bulundurmaktadır (Doğanay ve Ünal, 2006). Bilgiyi seçme, örgütleme ve kullanma davranışları bakımından eleştirel düşünme becerilerini kazanmış bireylerle bu becerileri yeterince kazanamamış bireyler arasında önemli farklılıklar bulunduğu için öğrencilerin

eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları ve karşılaştıkları durumlarda eleştirel düşünme becerilerini kullanmaları giderek önem kazanmaktadır (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006). Nitekim günümüz eğitim sisteminin önemli rollerinden biri topluma eleştirel düşünen bireyler kazandırmaktır (Akbıyık 2002; Kürüm, 2002). Bu anlamda eleştirel düşünme öğretim süreçlerinde tüm öğrencilere kazandırılması gereken bir öğrenme becerisi olarak görülmektedir (Özdemir, 2005). Eleştirel düşünme becerisine sahip olan bireyler alternatif bakış açıları geliştirerek etkili kararlar alma, ifade edilmemiş düşüncelerin farkına varma ve açık olma, bağımsız olma, önyargıların farkına varma, düşüncelerin farklı ifade edilişlerini arama, kanıtlanmış gerçekler ve öne sürülen iddialar arasındaki farklılığı yakalayabilme, elde edilen bilgilere ait kaynakların güvenilirliklerini test edebilme (Seferoğlu ve Akbıyık, 2006; Kökdemir, 2003; Özden, 2003) gibi bir takım özelliklere sahip olan bireylerdir. Eleştirel düşünme becerilerinin yanı sıra, eleştirel düşünme eğilimleri üzerine de bir takım çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla 1990 yılında Amerikan Felsefe Derneği tarafından hazırlanan ve eleştirel düşünme eğilimlerini belirlemeyi amaçlayan “California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği” geliştirilmiştir. Bu ölçekte, eleştirel düşünmeyi oluşturan yedi temel eğilim olarak Doğruyu arama, Açık fikirlilik, Analitiklik, Sistematiklik, Kendine güven, Meraklılık, Olgunluk şeklinde belirlenmiştir (Kökdemir, 2003). Branch (2000, akt: Akbıyık ve Seferoğlu, 2006)’a göre bu eğilimler bireylerin eleştirel düşünme becerilerini kullandıklarını ortaya çıkaran özelliklerdir.

Çalışmanın diğer ayağı olan çatışma ise birey ya da grupların içlerinde ve aralarında çeşitli nedenlerden kaynaklanan anlaşmazlık, zıtlasma, uyumsuzluk, bir birine ters düşme biçiminde ortaya çıkan dinamik bir etkileşim süreci olup, iyi yönetilmediğinde kişinin kendisine ya da çalıştığı kuruma zarar verebilmektedir (Gümüseli, 1994). Bireysel ve toplumsal ilişki ve ihtiyaçlar düşünüldüğünde istekleri, değerleri, inançları ve amaçları birbirinden farklı olan insanların etkileşim halinde olduğu her ortamda çatışma kaçınılmaz bir olgu olarak görülmektedir. Çünkü bireyler, gruplar ve örgütler amaçlarını gerçekleştirmek için çalışırken sürekli bir etkileşim içinde olup bu süreçte taraflar arasındaki ilişkilerde, etkinliklerde uyumsuzluk ve tutarsızlıklar ortaya çıkması iki taraf arasında çatışmayı doğurmaktadır (Şirin ve Yetim, 2009). Çatışma, nasıl kontrol edilebildiğine bağlı olarak, yapıcı ya da yıkıcı potansiyeli olan bir olgudur (Coleman ve Yoshida, 2004). Çatışma yaşayan bireyler bu durum karşısında bir takım davranışlar sergilemektedir. Herhangi bir çatışma durumu ile karşı karşıya kalan bireylerin düzenli olarak sergilediği davranışlar bütününe çatışma yönetimi stili denilmektedir (Gümüseli, 2001). Çatışmalar iyi yönetilmediğinde hem çalışanlar hem de örgüt açısından pahalıya mal olabilmekte, iş ilişkilerinin bozulmasına, stres birikimine bağlı olarak fiziksel ve ruhsal rahatsızlıkların ortaya çıkmasına, iş tatmininin, adanmışlık ve bağlılığın azalmasına neden olabildiği gibi çatışma iyi yönetilebildiği zaman da bireyler arasında birlik, dayanışma ve sinerji yaratıp, denge ve kararlılık kaynağı olabilmektedir (Erdoğan, 2000). Bireylerin çatışma durumu ile karşılaştığı zaman sürekli kullanma eğiliminde olduğu davranışları, onun anlaşmazlıkları ya da çatışmaları ele alışındaki kendine özgü yönü çatışma yönetim stilini yansıtmaktadır (Oğuz, 2007) ve bu stil çatışma durumlarında bireylerin belli davranış modelleri doğrultusunda kendilerini ifade etme eğilimini göstermektedir (Kılınç, 1985). Bireysel farklılıklara, ortamla ilgili durumsal faktörlere, çatışmanın yapıcı ya da yıkıcı olmasına, çatışmanın altında yatan nedene ve çözüm için ayrılan zaman ve emeğe bağlı olarak çatışma yaşayan tarafların kullandığı çatışma yönetim stili değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla bütün durumlar için geçerli olan bir çatışma yönetim stili söz konusu değildir (Önder, 2008). İlgili literatürde herhangi bir çatışma durumuyla karşı karşıya kalan bireylerin tercih ettiği davranışlar çatışma yönetim stilleri şeklinde çeşitli şekillerde gruplandırılarak isimlendirilmiştir. Bunlardan biri de tümleştirme, ödün verme, hükmetme, kaçınma ve uzlaşma şeklinde beş grupta toplanmış, çatışma yönetimi stildir (Karip, 1999). Çatışma stillerinden hangisinin benimseneceği çatışma yaşayan tarafların kendilerine veya karşı tarafa yönelik ilgisinin düzeyine bağlı olarak değişmektedir (Acar, 2006).

Çatışmaların yapıcı yollarla yönetilip çözülebilmesi için de kişilerin bir takım becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Öğrenciler, öğretmenlerinden çatışmaları uygun bir şekilde nasıl çözeceklerini ve olumlu yaklaşma tarzlarını nasıl kullanacaklarını öğrenmeye ihtiyaç duyarlar. Bu süreçte okul ve öğretmen önemli etkiye sahiptir. İnsanlar okulda öğrendikleri matematik, fizik ve tarih gibi alan bilgilerini her yere götüremez ama çatışma ve anlaşmazlıkları çözmeye becerilerini kendileri ile her yere götürmekte her türlü ilişkisine dâhil etmektedirler (Türnüklü, 2005). Eleştirel düşünmeyi etkili bir şekilde kullanabilen bireyler, kişilerarası ilişkilerde yaşanan sorunların çözümünde yaratıcı düşünme yolu ile elde ettiği alternatif çözüm yollarını etkili bir şekilde değerlendirebilmektedir. Bu durumda sorun ve çatışmaların çözümünde eleştirel düşünme becerisinin başarıyı arttıran bir faktör olduğu belirtilebilir (Kenç, 2004). Diğer yandan eleştirel düşünmenin karar verme

problemlerinin çözümünde önemli bir değişken olması, öğrencilerin akademik performansları ile doğrudan ilişkili olması gibi durumlar bu düşünme biçiminin eğitim yoluyla geliştirilip geliştirilemeyeceği konusunu gündeme getirmektedir (Kökdemir, 2003). Eleştirel düşünebilme, kişiler arası sorunların çözümünde önemli görülen yeteneklerden birdir. Beyer (1985) göre, eleştirel düşünmeye ait pek çok tanım olmasına karşın hemen hemen bu tanımların tamamı, bilgiyi etkili bir biçimde elde etme, değerlendirme ve kullanma yetenek/eğilimini vurgulamaktadır. Dolayısıyla eleştirel düşünmeyi etkili bir şekilde kullanabilen bir bireyin, kişilerarası yaşanan sorunların çözümünde yaratıcı düşünme yolu ile elde ettiği alternatif çözüm yollarını etkili bir şekilde değerlendirmesi ve işe yaraması olasılığı yüksek olan alternatifleri diğerlerinden ayırması daha kolay olup, yanılması da azalmaktadır. Bu durum da eleştirel düşünme sorunun çözümünde başarıyı arttıran bir faktör olarak görülebilmektedir (Kenç, 2004).

Eleştirel düşünme becerisi ve çatışma yönetimi kavramlarının önemi giderek daha çok fark edildiği için ülkemizde bu konuda yapılmış araştırmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu açıdan bakıldığında eleştirel düşünme ve çatışma yönetimi konusunda bir farkındalık yaratılabilmesi ve değişim, gelişim sağlanabilmesi için mevcut durumun ortaya konulması, konuyla ilgili eğitim programları geliştirilmesinde yol gösterici olması açısından yapılacak araştırmalar önem kazanmaktadır. Öğretmenlerin çatışma yönetimlerinde hangi çatışma stillerini kullandıkları ve bu stillerin öğretmenlerin eleştirel düşünme becerileriyle olan ilişkisi olumlu etkiler yapabilecek yeni fikirler verebilir. Özellikle bu kavramların öğretmen adaylarına kazandırılmasının, son yıllarda okullarda karşılaşılan problemlerin, artış gösteren şiddet olaylarının çözümünde etkili olacağı fikri bu konunun önemini daha da artırmaktadır. Asthon (1988; akt: Durukan ve Maden, 2010) okulların eleştirel düşünen bireyler yetiştire amacının en büyük engelinin öğretmenlerin eleştirel düşünme bilgi ve becerisinden yoksun olması olduğunu belirtmiştir. Bu gerekçelerden hareketle araştırmanın hedef kitlesi mevcut programın gelecekte uygulayıcıları olacak aday öğretmenlerdir. Böyle bir bakış açısıyla yapılacak olan bu çalışma eğitim örgütlerinin verimliliğine getirebileceği katkılar bakımından önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile çatışma yönetimi stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerine yönelik eğilimleri ile çatışma yönetimi stilleri nedir?
2. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ile çatışma yönetim stilleri arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Öğretmen adaylarının sahip oldukları eleştirel düşünme becerileri ile çatışma yönetim stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada tarama modelinin bir türü olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2002).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2009-2010 eğitim-öğretim yılında AİBÜ Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü 1, 2, 3 ve 4. sınıfta okuyan toplam 150 öğretmen adayından araştırmaya gönüllü katılan 95 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Verilerin Toplama Aracı

Araştırmada öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerini belirlemek amacıyla California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği, çatışma yönetim stillerini belirlemek için de Çatışma Yönetim Stilleri Anketi kullanılmıştır.

California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği, 1990 yılında Amerikan Felsefe Derneğinin düzenlediği Delphi projesi sonucu olarak ortaya çıkan bir ölçek olup, bireylerin eleştirel düşünme eğilimlerini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçek Kökdemir (2003) tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, faktör, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Toplam 6 alt ölçek ve 51 maddeden oluşan yeni ölçeğin açıkladığı toplam varyans %36.13'tür. Her bir boyutun iç tutarlık katsayıları; Analitiklik Alt Ölçeği ve Açık Fikirlilik Alt Ölçeği, 0,75; Meraklılık Alt Ölçeği, 0,78; Kendine Güven Alt Ölçeği 0,77; Doğruyu Arama Alt Ölçeği, 0,61; Sistematiçlik Alt Ölçeği, 0,63 şeklinde

hesaplanmıştır. Likert tipi ve altı aralıklı olan ölçekte verilerin analizinde ölçğe verilen yanıtlar toplanarak her bir alt ölçek için ham puanlar hesaplanmış ve bu ham puanlar soru sayısına bölündükten sonra 10 ile çarpılarak en düşük 6 ve en yüksek 60 değerini alan bir standart puana çevrilmiştir. Bütün alt ölçeklerde olası en düşük ve en yüksek değerler sabittir. Facione, Facione, ve Giancarlo (1998: Akt. Kökdemir, 2003) her bir alt ölçek için puanı 40'dan düşük olan kişilerin o boyuttaki eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük (DP), puanı 40–50 puan arasında olan kişilerin orta (OP), 50'den yüksek puana sahip olanların ise yüksek (YP) eleştirel düşünme eğilimine sahip olduklarını belirtmektedirler. Bu doğrultuda bütün alt boyutlar dahil olarak, eleştirel düşünmeye bütün olarak bakıldığında, ölçğin uygulanması sonunda öğretmen adaylarının elde ettikleri puan aralıklarına göre eleştirel düşünme eğilim düzeyleri için; 240 puandan (40 x 6) az olanların düşük (DP); 240–300 arasında puana sahip olanların orta (OP) ve 300'den (50 x 6) fazla puan elde edenlerin ise yüksek (YP) düzeyde genel eleştirel düşünme eğilimine sahip oldukları söylenebilir (Kökdemir, 2003). Bu araştırmada ölçğin toplam puanı dikkate alınarak eleştirel düşünme düzeyi belirlenmiş, ölçğin alt boyutları dikkate alınmıştır. Ölçek likert tipli olup, "1=Hiç katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kısmen katılmıyorum, 4=Kısmen katılıyorum, 5=Katılıyorum, 6=Tamamen katılıyorum" şeklinde puanlandırılmıştır.

Çatışma Yönetim Stilleri Anketi ise Önder (2008) tarafından geliştirilmiş kaçınma, hükmetme ve demokratik çözüm olmak üzere 3 alt boyut, toplam 21 maddeden oluşup, bireylerin çatışma yönetim stillerini belirlemek üzere hazırlanan bir ölçektir. Ölçğin faktör analizi, geçerlik güvenirlik çalışmaları Önder (2008) tarafından yapılmış, Cronbach Alfa değeri 0.75 olarak hesaplanmıştır. Ölçek, 5'li Likert tipi olup, "1=Hiç katılmıyorum, 2=Az katılıyorum, 3=Ara sıra katılıyorum, 4=Çoğu zaman katılıyorum, 5=Her zaman katılıyorum" şeklinde puanlandırılmıştır. Bu araştırmada iç tutarlık katsayısı olan Cronbach Alfa değerleri California Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği için .73, Çatışma Yönetim Stilleri Anketi için .82 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin çözümlemesinde SPSS for Windows 13.0 paket programı kullanılmış, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerine Yönelik Eğilimleri ve Çatışma Yönetim Stilleri

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerine yönelik eğilimleri ile çatışma yönetim stillerine yönelik görüşleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerine ve Çatışma Yönetim Stilleri İlişkin Algı Düzeyleri

Ölçekler	Alt Boyutlar	\bar{X}	S
California Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği	Analitik Alt Ölçeği	4,72	0,65
	Açık Fikirlilik Alt Ölçeği	3,35	0,83
	Meraklılık Alt Ölçeği	4,57	0,62
	Kendine Güven Alt Ölçeği	4,45	0,67
	Doğruyu Arama Alt Ölçeği	3,22	0,77
Çatışma Yönetim Stilleri Ölçeği	Sistematiklik Alt Ölçeği	3,90	0,82
	Demokratik Çözüm Alt Boyutu	3,78	0,68
	Kaçınma Alt Boyutu	3,36	0,81
	Hükmetme Alt Boyutu	3,23	0,91

Tablo 1'de yapılan istatistiksel işlemler sonucu öğretmen adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nin alt ölçekleri değerlendirildiğinde, Analitiklik ($\bar{X} = 4,72$), Meraklılık ($\bar{X} = 4,57$) ve Kendine Güven alt ölçeklerine ($\bar{X} = 4,45$) "Katılıyorum"; Sistematiklik ($\bar{X} = 3,22$), Açık Fikirlilik ($\bar{X} = 3,35$) ve Doğruyu Arama alt ölçeklerinde ($\bar{X} = 3,22$) ise "Kısmen katılıyorum" seçeneklerine eğilim gösterdikleri belirlenmiştir. Elde edilen bu bulgulardan

öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimine ortalamanın biraz üstünde ama yeterli düzeyde kazanmadıkları belirtilebilir. Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimde bu beceriye yeterli düzeyde sahip olmadan mezun olmaları, gelecekte yetiştirecekleri bireylerin eleştirel düşünme becerisine sahip olarak yetişmelerine büyük engeldir. Benzer şekilde Dutoğlu ve Tuncel (2008) de yaptıkları araştırmada öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisini tam olarak kazanamadıklarını, Şen (2009) ise Türkçe öğretmenlerinin orta düzeyde kazandıkları sonuçlarına ulaşmışlardır. Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisini istenilen düzeyde kazanamamalarının sebebi Schaferman (1991; akt: Dutoğlu ve Tuncel) belirttiği gibi onlara bu becerileri kazandırmaya uygun bir ortamda eğitim almamaları olabileceği gibi, Akınoğlu (2001)'nin da belirttiği gibi derslerin geleneksel yaklaşımla işleniyor olması olabilir.

Aynı tabloda öğretmen adaylarının Çatışma Yönetim Stilleri Ölçeği'nde en yüksek ortalamaya $\bar{X} = 3,78$ ile Demokratik Çözüm Alt Boyutunda, en düşük ortalamaya ise $\bar{X} = 3,36$ ile Kaçınma Alt Boyutunda aldıkları görülmektedir. Bu sonuçlardan öğretmen adaylarının çatışma yönetiminde çoğu zaman demokratik çözüm stilini kullandıkları, ara sıra da kaçınma ve hükmetme stillerini tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Demokratik çözümün esası karşılıklı farklılıkların paylaşımı ve etkin kullanımı olup, taraflar kendi talep ve amaçlarından karşılıklı olarak özveride bulunurlar (Şendur, 2006). Her iki tarafta çözüm ister ve çözüme katkıda bulunur. Ayrıca çatışma sürecinde karşılıklı işbirliği ve yaratıcı çözüm yollarını geliştirmektedir (Öztay, 2008). Diğer yandan öğretmen adaylarının ara sıra kaçınma stilini kullanmalarının sebebi çatışma çözümünde kendilerini yetersiz hissetmeleri, karşılıklı ilişkilerinde olumlu düzeyin bozulmasını istememeleri; hükmetme stilini kullanmalarının sebebi ise kendi çıkarlarını diğerlerinin çıkarlarından üstün görmeleri ya da çeşitli kişisel istekleri olabilir (Karip, 1999). Bu araştırmada elde edilen bu bulgular Önder (2008)'in araştırma sonuçlarıyla paralellik taşımaktadır.

Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Becerilerine Yönelik Eğilimleri İle Çatışma Yönetim Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Tablo 2'de öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri ile çatışma çözme stilleri ölçeklerinden aldıkları toplam puanlar arasındaki korelasyon katsayısı verilmiştir.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeği İle Çatışma Yönetim Stilleri Anketi Toplam Puanları Korelasyon Katsayısı

	Çatışma Yönetim Stilleri Anketinden Alınan Toplam Puan	
Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğinden	r	.68**
Alınan Toplam Puan	p	.00
	N	95

**p<.01 *p<.05

Tablo 2'ye göre öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinden aldıkları toplam puan ile çatışma yönetim stilleri anketinden aldıkları toplam puan arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki görülmektedir (r=.68; p<.01).

Tablo 3'de öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinin alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ile çatışma yönetim stilleri anketinin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayıları verilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi İle Çatışma Yönetim Stilleri Ölçekleri Alt Boyutları Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Analizi Tablosu

Boyutlar	Analitiklik	Açık Fikirlilik	Meraklılık	Kendine Güven	Doğruyu Arama	Sistema-tiklik
Demokratik Çözüm	.39**	.36**	.15	.16	.33**	.42**
Kaçınma	.03	.30**	.02	-.10	.28**	.45**
Hükmetme	.23*	.48**	.03	.08	.39**	.42**

**p<.01 *p<.05

Tablo 3'e göre, Analitiklik alt boyutu ile demokratik çözüm (.39) ve hükmetme (.23); açık fikirlilik alt boyutu ile demokratik çözüm (.36), kaçınma (.30) ve hükmetme (.48); doğruyu arama alt boyutu ile demokratik çözüm (.33), kaçınma (.28) ve hükmetme (.39); sistematiklik alt boyutu ile demokratik çözüm(.42), kaçınma (.45) ve hükmetme (.42) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu gözlenmektedir. İlişki türleri incelendiğinde sadece analitiklik ile hükmetme alt boyutları arasında $p<.05$ düzeyinde ve doğruyu arama ile kaçınma alt boyutları arasında $p<.01$ düzeyinde *düşük düzeyde*, pozitif yönde anlamlı ilişki saptanırken, diğer boyutlar arasında $p<.05$ ve $p<.01$ düzeylerinde *orta düzeyde*, pozitif yönde, anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

İki değişken arasında pozitif ilişkinin olması deneklerin X ve Y değişkenlerine ait değerlerin paralel olarak artma ya da azalma eğiliminde olduğunu gösterirken, negatif ilişkinin olması ise değişkenlerden birine ait değerlerin artması durumunda diğer değişkenin değerinin düşme eğiliminde olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2006). Bu doğrultuda öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimlerinin artması durumunda çatışma yönetim stillerine ilişkin algılarının da olumlu yönde artacağı söylenebilir. Veya tam tersi olarak öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimlerine yönelik olumlu algılarının azalması durumunda çatışma yönetim stillerine ilişkin algılarının da azalacağı söylenebilir.

Analitiklik, potansiyel olarak sorun çıkabilecek durumlara karşı dikkatli olma ve zor problemler karşısında bile akıl yürütme ve nesnel kanıt kullanma eğilimini ifade etmektedir (Kökdemir, 2003). Analitik düşünme eğilimi gelişmiş bir öğretmenin sınıfta çatışma yaratabilecek durumları tahmin etmesi ve gerekli önlemleri alması, sistemli ve planlı hareket ederek çatışmaları çözme eğilimi göstermesi beklenebilir. Bu durumda analitiklik düşünme eğiliminin olumlu yönde artması durumunda demokratik çözüm ve hükmetme stiline yönelik olumlu algının artacağı söylenebilir.

Tablo 3'de Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeğinin Sistematiklik, Açık fikirlilik ve Doğruyu arama alt boyutları ile Çatışma Yönetim Stilleri Ölçeğinin tüm boyutları arasında ilişki saptanmıştı. Sistematiklik, karar verme sürecinde planlı ve örgütlü araştırma yapma eğilimi olup, bilgiye dayalı ve belirli bir prosedür izleyen bir karar verme stratejisi kullanma eğilimini gösterirken; Açık fikirlilik kişinin farklı yaklaşımlara karşı hoşgörüsünü ve kendi hatalarına karşı duyarlı olmasını, karar verirken sadece kendi düşüncelerine değil karşısındakinin görüş ve düşüncelerine de önemsemesini; Doğruyu arama ise alternatifleri ya da birbirinden farklı düşünceleri değerlendirme ve gerçeği arama eğilimini, soru sorma becerisini, kendi düşüncesine ters veriler söz konusu olduğunda bile nesnel davranma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Kökdemir, 2003). Bu üç tür düşünme eğilimi gelişmiş bir öğretmenin yaşanan çatışma sürecine ve nedenlerine yönelik araştırma yapması, bilgiye ve belli çözüm yollarına yönelik strateji kullanması, çözüm için kendi hatalarına karşı da duyarlı davranması, karşısındakinin düşüncelerine ve isteklerine önemsemesi, sonuç kendi aleyhine bile olsa nesnel davranması beklenmektedir. Bu durumda sistematiklik, açık fikirlilik ve doğruyu arama düşünme eğilimlerinin olumlu yönde artması durumunda çatışmanın nedenlerine, sürece, taraflara göre çözüm için seçilecek demokratik çözüm, kaçınma ve hükmetme stillerine yönelik olumlu algının da artacağı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen adayları Eleştirel Düşünme Eğilimleri Ölçeği'nin Analitiklik, Meraklılık ve Kendine Güven alt ölçeklerine "Katılıyorum"; Sistematiklik, Açık Fikirlilik ve Doğruyu Arama alt ölçeklerinde ise "Kısmen katılıyorum" seçeneğine eğilim göstermekte ve eleştirel düşünme becerilerine yeterli düzeyde kazanmamışlardır.

Öğretmen adayları Çatışma Yönetim Stillerinden ilk sırada Demokratik Çözümü, ikinci sırada hükmetme, son sırada ise Kaçınma stilini tercih etmektedir.

Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinden aldıkları toplam puan ile çatışma yönetim stilleri anketinden aldıkları toplam puan arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki vardır.

Bu sonuçlar doğrultusunda araştırmada aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- ✓ Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerisinin kazanılmasında etkisi olan öğrenme strateji ve sınıf yönetim tekniklerini içeren eğitim ortamları oluşturulmalıdır.



- ✓ Eleştirel düşünebilen ve yaşadığı çatışmaları demokratik bir şekilde çözebilen öğretmenler yetiştirmek için demokratik bir sınıf ortamlarının oluşturulması sağlanmalıdır.
- ✓ Öğretmen adaylarına eleştirel düşünme becerileri ve çatışma yönetim becerilerini geliştirmek için çeşitli eğitimler (seminer, kurs vb.) ve seçmeli dersler programa eklenmelidir.

WJEIS's Note: This article was presented at International Conference on New Trends in Education and Their Implications - ICONTE, 27-29 April, 2011, Antalya-Turkey and was selected for publication for Volume 1 Number 1 of WJEIS 2011 by WJEIS Scientific Committee.

KAYNAKÇA

Acar, H. (2006). Ortaöğretim okul müdürlerinin çatışma yönetim stilleri ve bu çatışma yönetim stillerinin öğretmenlerin stres düzeylerine etkisi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Akbıyık, C. (2002). Eleştirel düşünme eğilimleri ve akademik başarı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Akbıyık, C. Ve S. Seferoğlu, (2006). Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Akademik Başarı. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2 (32). İnternet Adresi: <http://egitim.cukurova.edu.tr/efdergi/download/59.pdf> , adresinden 10.02.2011 tarihinde indirilmiştir.

Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Coleman, P.T., Yoshida, B.F. (2004). *Conflict Resolution Across The Lifespan The Work Of The ICCCR*. Theory Into Practice, College of Education, The Ohio A State University, Vol:43, Nu:1, pg: 31-38.

Doğanay, A. ve F. Ünal. (2006). İçerik türlerine dayalı öğretim. *Eleştirel Düşünmenin Öğretimi*, Editör: A. Şimşek., ss.209-264, Ankara: Nobel Yayınevi.

Erdoğan, İ. (2000). *Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Durukan, E. ve S. Maden. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri üzerine bir araştırma. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 28: 25-53.

Dutoğlu, G. ve M. Tuncel. (2008). "Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki". *Abant İzzet baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8 (1):11-32.

Gümüşeli A. İ. (1994). İzmir ortaöğretim okulları yöneticilerinin öğretmenler ile aralarındaki çatışmaları yönetme biçimleri. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

Gümüşeli, A.İ. (2001). İlköğretim okulu müdürlerinin çatışma yönetimi stilleri ile öğretmenlerin iş doyumu arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Araştırma. İstanbul.

Karip, E. (1999). *Çatışma Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kenç, M. F. (2004). Kişilerarası sorunların çözümünde kullanılan sistematik modeller. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 161. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/161/kenc.htm>, adresinden 10.02.2011 tarihinde indirilmiştir.

Kepenekçi, Y.K. (2000). *İnsan Hakları Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kılınç, T. (1985). Örgütlerde Çatışma: Mahiyeti ve Nedenleri. *İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi*, C.4.



Kökdemir, D. (2003). Belirsizlik durumlarında karar verme ve problem çözme. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi). <http://www.baskent.edu.tr/~kokdemir/academic/phd.htm> adresinden 10.02.2011 tarihinde alınmıştır.

Kürüm D. (2002). Öğretmen adaylarının eleştirel düşünme gücü. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Oğuz, Y. (2007). Okul müdürlerinin demografik değişkenler ve kişilik özellikleri ile çatışma yönetim stil tercihleri arasındaki farklılıklar ve ilişkiler. Yıldız Teknik Üniversitesi, SBE. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Önder, E. (2008). Lisans öğrencilerin yaşadıkları çatışmalar ve çatışma yönetim stilleri, Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*, (5.Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Özdemir, S. M. (2005). "Üniversite öğrencilerinin eleştirel düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi", İnternet Adresi:http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_3/297-316.pdf

Öztay, S. (2008). İlköğretim okulu yöneticilerinin çatışma çözme stilleri. Yeditepe Üniversitesi, SBE. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Seferoğlu, S. S. ve C. Akbıyık. (2006). Eleştirel düşünme ve öğretimi, *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 30: 193-200. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/200630S%C3%9CCLEYMAN%20SAD> %C4%B0%20SEFFERO%C4%9ELU.pdf adresinden 10.02.2011 tarihinde indirilmiştir.

Şirin, E. F. ve A. A. Yetim. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu yöneticilerinin çatışma yönetimi stratejilerini kullanma düzeylerinin yönetici ve akademisyen algılarına göre incelenmesi. *BESBD*, 4(4), 186-198.

Türnüklü, A. (2005). Öğrenciler arasındaki çatışmaların çözümünde problem çözme ve arabuluculuk. *Sınıf Yönetimi*. Editör: Emin Karip, Beşinci Basım, Ankara: Pegem A Yayıncılık.